

A párkányi Simon-Júda-napi vásárokról

A piac- és vásárhelyek egyikéből-másikából az idők folyamán erődítmények, falvak és városok fejlődtek ki. Ott, ahol templom is épült, az ünnepnapok vásári napokat is jelentettek. Ezek időpontja sok esetben vasárnapról a hét más napjára vagy napjaira tevődött át. Néhány esetben a vásárok helyeit annak alapján nevezték el, milyen napokon tartották azokat.

A Felvidék egyik legrégebbi, s a mai napig is nagy hagyományokkal rendelkező vásárait Párkányban tartották. A város első, okiratokkal igazolható történelmi neve az állatnévből eredő *Kakat*. Első ízben 1075-ben *Kokot* alakban fordul elő. Ekkor adta I. Géza király a garamszentbenedeki apátságnak a falu egy részét. Vámját II. Géza király 1157-ben az esztergomi főgyháznak adományozta. A kakati révvámról először II. András 1215-i adományában olvashatunk, aki az esztergomi káptalannak adja Kakat érseki falu révvámját és Esztergom város egész vásárvámját. Egyúttal szabályozza a kereskedők és mások átkelését a Dunán a sáros időszakban az érsekség Scep nevezetű birtoka és a johanniták falva közt.

Természetesen a régi vásár teljesen más jellegű volt mint napjainkban. Mindenekelőtt Esztergom megkülönböztető szerepe nyomta rá bélyegét a város kereskedelmére, hiszen Szent István király uralkodásától kezdve egészen a tatárjárásig Magyarország fővárosa volt. Piacai és vásárai még a távoli vidékeken is híresek voltak. Azért a Duna túlsó oldala is képviseltette magát az esztergomi vásárokon, ha mással nem is, a híres Párkány környéki – hegyfarki – borokkal mindenképpen.

A párkányi heti- és országos vásárokról az első írásos feljegyzések 1589-ből valók, míg a helyi hagyomány 1546-ból származtatja a Simon-Júda-napi vásárokat. A Mém, párkányi bég által keltezett levél pedig 1589-ből való.

Ebben a levélben a bég azzal a javaslattal fordult Pálffy Miklós kapitányhoz, hogy tartson Párkányban heti- és országos vásárt a keresztény és a mohamedán (török) kalmárok és kereskedők számára. A bég, több mint valószínű, a már addig meglévő vásári hagyományok felújítását szorgalmazhatta – ezzel magyarázható a 43 éves időeltolódás.

A török kiűzése után VI. Károly német-római császár és magyar király engedélyt adott négy országos vásár megtartására. A hagyományra itt is hivatkozhattak a kérelmezők:

„Mi, hatodik Károly Isten kegyelméből választott Római Császár mindenkor Felső és Német, Spanyol, Magyar, Cseh, Dalmátia, Horváth és Tóth Ország Királya, Ausztria Fő Hercege...

Párkány helységnek(...) mint mostani tudniüllik, mint jövőendő lakosainak a m. Királyi hatalmunk teljességéből és különös kegyelmükből, kegyelmesen megengedni és helybenhagyni jónak tartottuk: hogy tudniüllik Négy vásár, vagyis Esztendei Szabad piac és ugyan Első Sz. György Vitéz és Mártír napján; a másik Sz. Bertalan Apostol napján, a harmadik Sz. Simon és Júda Apostolok Napján; a negyedik végre Szűz Sz. Luca Mártír napján és az ezen ünnepeket megelőző és nyomban utánna következő más napokon... a fentmondott Párkány érseki helységben örökösen tarthason és tartasson. – Sőt meg – engedgyük és jelenvaló levelünk tartalma szerint helybe hadgyuk... ... – Költ a mi Ausztriai Fő Herczegi Városunkban, Bétsben Augusztus hónap hatodik napján Krisztus Urunk születése után Egy ezer hét száz huszon negyedik Esztendőben...”

A VI. Károly által írt levél egyik pontja a mai napig érvényben maradt, a „Sz. Simon és Júda Apostolok Napján” tartandó vásárt Párkányban a mai napig rendezik.

Esztergom városa tiltakozott a párkányi vásárok megtartása ellen. Emiatt is kérték ki a párkányiak a királyi adománylevelet – emellett ez hírveget és rangot is jelentett – Párkány városának.

A helyi források és krónikák alapján az emlékezet nem sokat őrzött meg a régi vásárokról. Annál többet tudhatunk meg Vércse Miklós gyűjteményéből:

„A vásár szombati napokon kezdődött, s kezdetben 8–10 napig is eltartott. Minden valószínűség szerint azért, mivel ennek a vásárnak az időpontja a természetbetakarítás utánra, a télre való felkészülés idejére esett. Ilyenkor sokkal több volt az eladni és a venni való, meg aztán pénzmag is jobban akadt, mint máskor. A nagyvásárra, a szomszédos országok kereskedői is eljöttek. A templom körüli, akkor még szabad, beépítetlen területen árulták portékáikat a kegytárgyárosok, a mézeskalácsosok, a szücsök, szabók, csizmadiamesterek és egyéb kézművesek. A mai fürdő tájékan illatoztak a gazdák pecsenyész- és borossátrai. A városháza előtti park helyén a cirkuszosok, komédiások és különféle kikiáltók lármája visszhangzott. A hídtől egészen az ún. Brenner-bányáig húzóóó part mentén horgonyoztak a

farkasdi, negyedi káposztás tutajok, uszályok. A mai Petőfi utca táján volt az állatvásár; ez csak hétfőn kezdődött. Tán ez a hely volt a legforgalmasabb, legzajosabb. Emmel már csak a kocsmák, pecsenyés- és borossátrák lehetek hangosabbak a nagy áldomások nyomán. Id. Tóth Istvánnak, a mezőváros 1836. évi borbirájának, vagyis a városi kocsmák felügyelőjének a számadásában található egy érdekes táblázat arról, mennyi bor fogyott el a négy vásár alkalmával. Eszerint:

Simon-Júda-napi vásárban elfogyott	119 akó bor
Luca-napi vásárban elfogyott	12 akó bor
Bertalan-napi vásárban elfogyott	36 13/64 akó bor
György-napi vásárban elfogyott	33 10/64 akó bor

A Simon-Júda-napi vásárban lehetőség volt arra, hogy a helybéli és vidéki lakosság megvásárolja a télire való ruhát, csizmát, szűrt stb. Jőformán mindenki vett valamit, hiszen az esztendőnek ebben a szakában volt a falusi embernek leginkább pénze. Jutott hát vásárfiára is. A fiatalság körében nagy keletje volt a tükörnek meg a mézeskalácsnak.

Szokásban volt ilyenkor a fakanalazás. A fiatalság alig várta, hogy esteledjék. Séta közben a vásárban vett fakánállal rapaskolhatott a legény a lányra, a lány a legényre, tekintet nélkül arra, melyik társadalmi osztályhoz tartozott. Nem volt tanácsos ezért megharagudni, mert akkor nagyon „rájárt a rúd” az illetőre. Inkább azon mesterkedtek, hogyan adják vissza kamatostul. A lányok úgy védekeztek, hogy lehetőleg egymásnak háttal fordulva sétáltak. A nagy tolongásban még így is előfordult, hogy kényes helyen csattant a fakánál. Bele azonban nem halt senki, legalábbis nem őrizte meg az emlékezet.

Hajdanában október második felében tartották a vásárt, Simon-Júda napja körül. Az előtte való héten volt a bortermelő vidékeken szokásos szüreti mulatság, ezt követte a 8–10 napos vásár, amely nemegyszer két hétig is eltartott. Sok esetben egészen Imre herceg napjáig is elhúzódott (november 5.).

Manapság a háromnapos vásárt október első felében tartják, ahogy említettük egészen más elrendezésben. A barom- és marhavásár helyén a kisállattenyésztők mutogatják állatkaikat, míg a kalmárok helyére az ezerféle gicces portékát áruló bővlisok sátrai kerültek. A vásárban bämészködőket etetni és itatni is kell – erre szolgálnak a túlsúlyban lévő „frissítők” és más különböző felirattal ellátott sátrak és bódék. Ez ma a legnagyobb üzlet a vásárban. Így a hangulat is, már ami a tökéletes hangzavart illeti, valóban vásári. Főleg, amikor a felhangosított hangszórók a magyar nótákat, Lagzi Lajcsi-számokat vagy a legújabb slágereket ömlesztik. A magánvállalkozók mellett az állami cégek is elhozzák portékáikat.

Bízunk benne, hogy a hagyomány is visszakerül a vásáron, régi méltóságához hűen, talán már a következő évben, mégpedig abban a szellemben, ahogyan azt VI. Károly annak idején meghagyta: „Azért benneteket öszvesen és különösen minden Kereskedők, Kalmárok és áros emberek is minden utasok ezeknek rendszerint bizodalmasokká, barátságosakká és bizonyosokká tészünk, hogy a fentérintett vásárookra is, melyeknek a megnevezett Párkány helységben az előadott módon leendő mindenkori tartását elrendeltük.”

Jankus Gyula

Irodalom: Dr. Borovszky Samu: Esztergom vármegye leírása, 1911. – Dr. Püspöki Nagy Péter: Piacok és vásárok kezdetei Magyarországon 1000–1301. Bratislava, 1989. – Vércse Miklós: Adalékok a párkányi Simon-Júda-napi vásárok történetéhez. Irodalmi Szemle (Pozsony). 1975. 3. sz.

Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. Nem külsőséges valami, mint a kabátom, még olyan sem, mint a testem. Fontosabb annál is, hogy magas vagyok-e vagy alacsony, erős-e vagy gyöngé. Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim ducában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán. Naponta sokszor gondolok erre. Épp annyiszor, mint arra, hogy születtem, élek és meghalok. (Kosztolányi Dezső: ABÉCÉ a nyelvről és lélekről, 1927.)